

Lokale aanpak van woningovervallen

‘EEN OVERVAL KAN OOK IN KLEINE GEMEENTEN PLAATS- VINDEN’

door Lynsey Dubbeld

Sinds 2009 komen er in Nederland steeds minder overvallen voor. Ook het aantal woningovervallen is in deze periode afgenomen: van 841 in 2009 naar 692 in 2012, wat neerkomt op een daling van bijna 25 procent. Maar terwijl het totale aantal overvallen sinds 2009 daalt, neemt het aandeel woningovervallen toe. In 2012 betrof ruim een derde van alle overvallen een woning, blijkt uit cijfers van het Korps landelijke politiediensten (KLPD). Vooral senioren zijn het doelwit: in 2012 is 29 procent van de slachtoffers van een woningoverval ouder dan 55 jaar.

Overvallers leven in de veronderstelling dat bij ouderen makkelijk veel buit te halen valt. Uit onderzoek van het KLPD uit 2011 blijkt dat niet het geval: ouderen reageren doorgaans verrassend assertief. Dat leidt ertoe dat woningovervallers sneller geneigd zijn om geweld toe te passen – met alle gevolgen van dien voor het slachtoffer.

“Beleid maken om woningovervallen te voorkomen is moeilijk. Maar het is belangrijk om te beseffen dat een overval overal – ook in kleine gemeenten – kan plaatsvinden. Zodat je op dat moment direct en juist kan handelen,” zegt Martijn Hinsen, veiligheidsregisseur van de gemeente Capelle aan den IJssel. Hij spreekt uit ervaring. In april 2012 was de inkt van het lokale actieplan tegen overvallen nog nauwelijks droog, toen de gemeente geconfronteerd werd met twee incidenten. Bij een daarvan kwam de bewoner, een 81-jarige alleenstaande man, om het leven. De woningoverval werd landelijk

Het totale aantal overvallen in Nederland is sinds 2009 aan het dalen. Maar het **aandeel woningovervallen neemt toe**: in 2012 betrof ongeveer een derde van de overvallen de woning. Gemeenten werken aan **beleid, nazorg aan slachtoffers, en een persoonsgerichte aanpak**.

“Een woningoverval hakt er echt in.”

groot nieuws. “We leven kennelijk in een tijd dat iemand op een zondagmiddag bij een man die zeker niet rijk is, een overval gaat plegen en hem dood achterlaat. Daar kan je geen beleid op maken. Maar bewustzijn van de problematiek en inzicht in de mogelijke vervolgacties moeten er wel zijn.”

“Het thema overvallen was in onze regio al een *hot item*, want de regio Rotterdam scoort hoog als het gaat om overvallen. En de Rotterdamse burgemeester Ahmed Aboutaleb is voorzitter van de landelijke Taskforce Overvallen. Het was ons duidelijk dat we serieus

aan de slag moesten met de aanpak van overvallen, omdat het niet alleen een grootstedelijk verschijnsel is,” zegt Hinszen. Als een van de eerste middelgrote gemeenten in de regio Rotterdam-Rijnmond beschikte Capelle aan den IJssel over een Actieplan overvallen, dat is gebaseerd op het landelijke actieprogramma van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het CCV ondersteunt de lokale uitrol van dit programma via onder meer het instrument Aanpak Overvallen. Dit webdossier bevat onder andere een stappenplan voor gemeenten om tot goed beleid te komen, en een database met praktijkvoorbeelden. >>

Tabel 1 > Overvalcijfers

	TOTAAL AANTAL OVERVALLEN	WONINGOVERVALLEN*	WONINGOVERVALLEN 55+**
2009	2898	841 (29,0%)	159 (18,9%)
2010	2572	767 (29,8%)	184 (24,0%)
2011	2272	768 (33,8%)	173 (22,5%)
2012	1982	692 (34,9%)	200 (28,9%)

* Percentages verwijzen naar het aandeel woningovervallen ten opzichte van het totaal aantal overvallen.

** Percentages verwijzen naar het aandeel woningovervallen op personen van 55 jaar en ouder ten opzichte van het totaal aantal woningovervallen.

DIGITALE DEURSPION

“Als je een plattelandsgemeente bent waar overvallen zelden voorkomen, is een heel actieplan misschien te veel van goede. Maar uiteindelijk ben je als gemeente wel aan jezelf en aan de inwoners verplicht te weten hoe de hazen gaan lopen als zich een incident voordoet.” Capelle aan den IJssel biedt een goed voorbeeld van hoe dat werkt, denkt Hinszen. “Wij hebben een actieplan van twaalf pagina’s, waarin we laten zien hoe de gemeente de regie houdt na een overval en welke concrete maatregelen we treffen.” De aanpak die het actieplan beschrijft, richt zich op preventie, slachtofferhulp en (interne en externe) communicatie. De gemeente organiseert bijvoorbeeld voorlichtingsbijeenkomsten voor bewoners, stimuleert het veiligheidsbewustzijn van ondernemers met onder meer weerbaarheidstrainingen, en zoekt op verschillende niveaus afstemming met de politie.

Met het actieplan zoekt de gemeente nadrukkelijk de betrokkenheid van burgers en ondernemers. Hinszen: “Wij zeggen als gemeente direct na een woningoverval: we gaan de bewoners informeren en veiligheidsmaatregelen treffen. Na de fatale woningoverval kregen buurtbewoners binnen twee dagen een veiligheidsscan. Bij een andere woningoverval hebben we een digitale deurspion verstrekt. Gratis. Dat levert veel vertrouwen van de omgeving op en vormt de basis voor verdere samenwerking tussen gemeente en burgers.”

‘Een woningoverval creëert een bepaalde beeldvorming’

Het kordate optreden richting bewoners komt tegelijkertijd de relatie tussen gemeente en politie ten goede, merkt Hinszen. “Bij een ingrijpend incident als een woningoverval is het van belang dat veiligheidspartners elkaar versterken. De politie moet zich vooral op het onderzoek kunnen richten, terwijl de focus bij de gemeente vooral ligt op communicatie met de omgeving van het delict. Daarnaast kunnen wij de politie ondersteunen door bijvoorbeeld het signalement van de dader via de gemeentelijke kanalen te verspreiden, zoals in huis-aan-huiskranten, bij sportclubs en met flyers. Het Openbaar Ministerie en de politie beseffen dat niet altijd – die denken toch eerder dat dat vooral een politietoek is. Een gemeente die in de omgeving opereert, zodat de politie zich kan bezighouden met waar zij goed in is, dat is toch eigenlijk logisch?”

FILIAAL

“We hebben niet een specifiek beleid voor woningovervallen: ons actieplan bevat een overvallen-aanpak die woningen en winkels in dezelfde geest benadert,” nuanceert Hinszen. “In het actieplan zijn de meeste acties gericht op ondernemers. Maar de communicatiemethode die je toepast

is extra belangrijk op het moment dat het om een woningoverval gaat. Een filiaal van de C1000 hier is meerdere keren overvallen, maar dat nieuws gaat niet verder dan RTV Rijnmond. Een woningoverval hakt er echt in bij inwoners, trekt landelijke mediaaandacht en creëert een bepaalde beeldvorming.”

‘We maken geen onderscheid tussen een overval op straat of in een woning’

Ook in Tilburg is in de strijd tegen woningovervallen niet gekozen voor delictspecifiek beleid. De Top100 aanpak, waarmee het district sinds begin 2012 werkt, kenmerkt zich namelijk door een dadergerichte aanpak van de meest criminele en overlastgevendende personen. “Een van de drie doelgroepen van de Top100 zijn de plegers van woninginbraken, overvallen en straatroven. We maken daarbij geen onderscheid tussen een overval op straat, bij een tankstation of in een woning”, vertelt Toine Dam, projectleider van de aanpak. Tot de doelgroepen van de Tilburgse Top100 aanpak behoren ook zeer actieve veelplegers die onder andere in aanmerking komen voor een ISD-maatregel en de zogenoemde raddraaiers van geprioriteerde jeugdgroepen.

In de gemeente Tilburg is het aantal overvallen in de periode tussen 2008 en 2012 fors gedaald. Maar ongeveer de helft van de overvallen betreft de woning. Een aantal overvallers is opgenomen in de Top100, die is opgezet naar het voorbeeld van de Amsterdamse Aanpak Top600. “De term Top100 verwijst niet naar het aantal personen op de lijst, maar naar de 100 procent aanpak. Die wordt ingevlogen vanuit het strafrecht, civiel recht, bestuursrecht en fiscaalrecht,” zegt Dam over het verschil tussen de Tilburgse en Amsterdamse werkwijze. Veelplegers kunnen naast een strafrechtelijk traject bijvoorbeeld een gebiedsverbod, beslaglegging op hun inkomen of een uithuisplaatsing tegemoet zien. In de strijd tegen overvallen is het heterdaadteam van cruciaal belang, stelt Dam.

“Dat is een volwaardig operationeel team van 15 tot 20 politiemensen die structureel beschikbaar zijn om in actie te komen bij incidenten.”

Net als in Amsterdam kent de Tilburgse aanpak drie pijlers: lik-op-stuk, zorg na detentie en preventie richting gezinsleden van daders. Dam: “Het komt voor dat als je een dader aanpakt, je eigenlijk een heel systeem opentrekt. Dan zie je dat ouders verslaafd zijn, of broertjes en zusjes dreigen af te glijden. In dat geval praat je meer over een systeemaanpak dan een persoonsgerichte aanpak – en heb je een integrale werkwijze met alle ketenpartners nodig.” Afstemming van die werkwijze vindt in Tilburg plaats in het Zorg- en Veiligheids-huis, dat sinds 2008 bestaat.

AFGLIJDEN

“In de huidige fase staat met name lik-op-stuk op de voorgrond. Maar het is de bedoeling om in de toekomst meer te gaan werken aan de preventieve kant,” zegt Dam over de Top100, die in het eerste jaar ruim 110 personen telde. Voor bijna een derde daarvan is een plan van aanpak opgesteld, vrijwel altijd binnen de pijler lik-op-stuk. Maar er zijn plannen voor een ‘light’ versie van de Top100, die risicojongeren in beeld brengt.

‘Wij zijn niet op de wereld gezet om te wachten tot iets fout gaat’

Dam verwacht dat de contouren van zo’n vervolgaanpak in de komende twee jaar zichtbaar worden. “Het is niet zo dat wij op de wereld gezet zijn om te wachten tot iets fout gaat. Maar om te weten waar je je dan op moet richten, heb je betrouwbare indicatoren, gegevens en ervaringen nodig. We zien dat 40 procent van de personen in de Top100 pleger zijn van huiselijk geweld. En een flink deel heeft bijzonder onderwijs gevolgd, wat een indicatie kan zijn van laag verstandelijke vermogens. Met zulke indicatoren kan je straks mogelijk voorkomen dat mensen afglijden naar een Top100 status.” <<